

Deze drie dominees maakten een carrièreswitch naar de kansel

Een nieuwe predikant in de Protestantse Kerk is vaak zij-instromer en gemiddeld 38 jaar. 'Een roeping is iets wat gebeurt.'

WOUT KOELEWIJN (47): 'HET BEGON MET VRAGEN BIJ EEN GLANSRIJK BESTAAN: IS DIT DAN ALLES?'

'Hoeveel dominees weten wat het is om op maandagmorgen de werkweek te beginnen met collega's bij de koffieautomaat? Wie van hen kent de ervaring met "beide benen in de klei" te staan, eenling te zijn in een seculiere werkomgeving?'

Wout Koelewyn wil maar zeggen: een predikant met werkervaring buiten de pastorie en de gemeente is zo gek nog niet. Hij heeft een paar maanden geleden zijn theologiestudie afgerond en is nu beroepbaar in de Protestantse Kerk in Nederland. Hoe kwam dat zo? Aan zijn glansrijke cv zal het vast niet hebben gelegen. 'Of juist wel', mijmert hij. 'Op een gegeven moment kom je op een punt dat je je afvraagt: is dit dan alles?'

Na de middelbare school werkt hij een jaar in een kibboets in Israël, waarna hij internationale bedrijfskunde studeert in Maastricht. Na een flitsende start van zijn carrière krijgt hij bij Exxon Mobile een riant baan 'met gouden handboeien'. Hij zit financieel op rozen, maar in een stalen kooi van bureaucratie. Hij weet uit te breken en gaat verder als interim-manager in de zorg. In die functie heeft hij veel te maken met medisch specialisten die naast hun vakken ook ondernemerschap aan de dag leggen. Het werkveld is zo uitdagend dat Koelewyn besluit zich aan een promotieonderzoek naar innovatie in de zorg te wijden.

'Op zichzelf liep dat allemaal prima, geen vuiltje aan de lucht. Na mijn promotie had ik nog jaren voort gekund in dat werkveld. Maar toch knaagde er iets. Is dit nu waar mijn leven over moet gaan? Is dit dan alles? Die vragen bleven. Dat werd nog versterkt toen ik als leek, door bijzondere omstandigheden, werd uitgenodigd om een keer te preken. Ik was gewend aan spreken in het openbaar, vond het ook leuk om te doen. De reacties na afloop waren stimulerend.'

slechte ervaringen met preken

'Het klinkt misschien eigenwijs, maar eerlijk gezegd had ik als hoorder slechte ervaringen met preken. Chargerend gezegd: ze gingen over de hoofden heen, raakten niet of nauwelijks aan het gewone leven. Terwijl de Bijbel toch in de eerste plaats een menselijk boek is, hoezeer ik ervan overtuigd ben dat het van A tot Z is geïnspireerd. Het gaat op elke bladzijde over ons dagelijks leven, in relatie tot God. Een preek wil die relatie verhelderen. Tijdens mijn stages merkte ik hoe nauw preken en pastoraat verweven kunnen zijn. Er is een voortdurende wisselwerking tussen de levensverhalen van mensen en de tekstuitleg en verkondiging op zondag.'

Koelewyn ervoer de studie theologie soms als een 'noodzakelijke horde'. 'Het was zeker leerzaam en ik heb er ook van genoten, maar in de afgelopen zeven jaar heb ik me ook geregeld afgevraagd: moet dit nu? De studie is schools van opzet. Om de haverklap werd je geacht reflectieverslagen te maken; dat voelde als 'door een hoepeltje springen'.

Daar kwam bij dat het lesprogramma van de Protestantse Theologische Universiteit is afgestemd op fulltime studenten die net van vwo komen. 'Je krijgt als zij-instromer maar weinig vrijheid. Reken ook niet op vrijstellingen op grond van expertise. Dat nam soms bizarre vormen aan. Hoewel ik een promotiestudie over veranderkunde achter de rug had, moest ik als gevolg van de aanwezigheidsplicht gewoon de colleges met basisbeginselen van veranderkunde volgen. De docent was theoloog, geen wetenschapper met veel kennis van managementtheorieën. Ik heb het met kromme tenen uitgezet.'

De stages maakten veel goed. 'Dan merk je waarvoor je deze richting hebt gekozen. Ik heb genoten van de pastorale gesprekken, de preken en de missionaire activiteiten.' In de loop van zijn theologiestudie maakte Koelewyn alvast de overstap naar het werkteerren van de kerk. Namens de IZB begeleidt hij plaatselijke gemeenten in de missionaire toerusting. Sinds een paar maanden is hij beroepbaar. 'Verwachtingsvol zie ik de toekomst tegemoet. Ik heb er zin in om een gemeente te ondersteunen.'

Dat laatste moet vooral letterlijk worden genomen. 'Idealiter kom ik terecht in een gemeente die ook goed zonder predikant zou kunnen draaien. Ik wil graag helpen, inspireren en voorstaan, maar liever niet in een gemeente waar ik de spil ben. Als kerkenraadsleden van een vacante gemeente zeggen dat ze even 'nergens' mee bezig zijn, omdat ze wachten op een nieuwe dominee, dan weet ik genoeg.'

Er is nog een factor die meespeelt bij het al dan niet overwegen van een

beroeop: 'Behalve beginnend predikant ben ik ook vader van twee tieners. Ik gun hun graag een kerkelijke gemeente met leeftijdgenoten, jeugdwerk, catechisatie etcetera.'

Koelewyn is zich bewust dat de kerk aan de vooravond staat van een grote transitie. 'De trekkracht van de secularisatie zal niet verminderen. De gemeente van de toekomst zal zichzelf opnieuw moeten uitvinden als een beweging van kleine kernen, waarin we in de navolging van Christus het geloof en het leven delen. Die kernen zijn als kleine brandhaarden, waarin we samenkomen rond het Woord en de lofzang gaande houden en van waaruit we omzien naar anderen in de buurt.'

Een beginnend predikant die direct na het vwo theologie studeerde? Dat is al jaren een uitzondering. Een nieuwe predikant in de Protestantse Kerk is gemiddeld 38 jaar. Dat betreft predikanten die een universitaire opleiding achter de rug hebben; van kerkelijk werkers ontbreekt een goede administratie. Die leeftijd schommelt al jaren rond de 38 jaar, blijkt uit cijfers die het *Nederlands Dagblad* heeft opgevraagd. Dat was al zo in 2005, het eerste jaar na de fusie van de drie kerken die samen de Protestantse Kerk in Nederland vormen. Drie zij-instromers vertellen over hun roeping. 'Ik maak een keuze tegen de stroom in.'

arbeidsverleden

'Het gros van de theologiestudenten heeft eerst een andere studie gevolgd en een arbeidsverleden opgebouwd', zegt Esther van Beem, woordvoerder van de Protestantse Theologische Universiteit. 'Dat is al jaren het geval. De proponent die meteen na het vwo theologie ging studeren, is een uitzondering.' Ook andere theologie-opleidingen signaleren deze trend. In de wandelgang heten de carrièreswitchers 'zij-instromers'. Voor de Protestantse Kerk gaat het dus allang niet meer om een zijstroom, maar om de hoofdstroom. De kerk heeft te kampen met een enorm predikantentekort. Het aantal dominees daalt nog sneller dan het aantal leden.

Naar verwachting neemt het aantal predikanten in tien jaar met 40 procent af, van ruim 1500 in 2021 naar 940 in 2030.

Wie zijn die zij-instromers? Wat bracht hen op het idee om het roer om te gooien en college te gaan volgen? Hoe hebben ze de theologiestudie ervaren en met welke verwachtingen gaan ze aan het werk in de kerk?

NICOLIEN LUITWIELER (43): 'IK BEN DOMINEE VOOR DE HELE STAD'

Puur 'uit persoonlijke interesse' schreef Nicolien Luitwieler zich in voor een universitaire opleiding theologie. 'Een boeiende studie: het geeft verdieping, verbreding en verrijking.' En geen moment heeft ze gedacht dat dit het begin zou kunnen worden van een carrièreswitch. Waarom zou ze ook? Ze had een goede baan in de marketing en communicatie, bij een internationale organisatie. Eerder was ze verantwoordelijk voor de communicatie bij de Veiligheidsregio Zeeland, na een studie journalistiek en een master sociale wetenschappen.

Vanaf haar jeugd in Middelburg was ze actief in de kerk, in tiener- en jongerenwerk. 'Ik was wel een vragensteller. Interesse in theologie heb ik altijd gehad.' Een cursusseizoen Theologie voor Gemeenteleden smaakte naar meer en een halfjaar later vond ze zichzelf terug als theologiestudent aan de Tilburgse universiteit. 'En wat ga je daar dan mee dóén? Hoe vaak ik die vraag niet heb gehad...' Wat was het antwoord? 'Geen idee. Het is gewoon een superleuke studie! De breedte sprak me erg aan. Ik was nooit zo van de talen, maar toen ik Hebreeuws leerde, ging er een wereld voor me open. Je krijgt meer oog voor de meervoudige betekenis van woorden. Door de kennis van de grondtekst, in die levendige taal met die beeldende verteltrant, ging de Bijbel meer resoneren. De katholieke setting van Tilburg beviel me goed. Ik ervoer er - meer dan in mijn protestantse traditie - ruimte, luchtigheid en lichtheid om met verscheidenheid om te gaan.'

nieuwe kansen

Na de bachelorfase moest ze een keuze maken. 'Als ik verder zou gaan in Tilburg, zou ik docent of geestelijk verzorger kunnen worden. Meer smaken biedt de opleiding daar niet. Maar zonder dat ik een vastomlijnd plan had, wilde ik toch de route naar het predikantschap niet afsnijden. Dus koos ik na wikken en wegen voor de fulltime masterstudie Gemeentepredikant aan de Protestantse Theologische Universiteit. 'In het begin was dat wennen; het protestantse milieu voelde als een versmalling. Maar de overstap bracht ook nieuwe kansen. Via een uitwisselingsprogramma kon ik een kwartaal studeren in Jeruzalem: rabbijnse literatuur en filosofie, geschiedenis van de stad. De ene week kregen we de theorie, de andere week gingen we op excursie naar de opgravingen. Ongelooflijk boeiend.'

Pas toen Luitwieler stage ging lopen, in Zaltbommel en Den Bosch, kwam de vraag naar het predikantschap echt bij haar

binnen, al hield ze andere opties nog lang open. 'Ik deed ervaring op in een ggz-instelling en werkte onder dak- en thuislozen. Het werken met kwetsbare groepen, over de grenzen van de eigen kerkgemeenschap, zou onderdeel moeten zijn van mijn werk als predikant.'

Al tijdens haar studie kwam de vestingstad Willemstad op haar pad. Ze was een paar keer in de Koepelkerk voorgegaan en het klikte over en weer. Begin februari 2023 is ze in het ambt bevestigd. 'Aan die keuze ging een maandenlange periode van gebed en retraite vooraf, in de traditie van de ignatiaanse spiritualiteit. Samen met een geestelijk begeleider zocht ik wat mijn weg is. Is dit waartoe God mij roept? Uiteindelijk heb ik van harte ja gezegd.'

In de loop der jaren heb ik allerlei kleine duwtjes gekregen in de richting van het ambt. Bij een jubileum in familiekring vroegen ze mij een overdenking uit te spreken. Een theoloog zei eens: ik zie jou wel theologie gaan studeren. Mijn predikant nodigde me uit om samen met hem een gemeenteris te leiden en in de kerkdienst aldaar voor te gaan. Ik beschouw het als vingerwijzingen.'

'Ik maak een keuze tegen de stroom in. De kerk wordt marginaal. Het is in zekere zin ook een keuze tegen mezelf in; het is makkelijker om met de wind mee te waaien, naar waar het feest is. Maar draait het daar wel om? Beslissender is de vraag: hoe kijkt God naar deze plek?'

Gezien de omstandigheden moet het wel een roeping zijn. Want een offer is het ook, zeker. Mijn man en ik geven een mooi huis met een royale tuin in de Bommelewaard op, onze vertrouwde kerkelijke gemeente, het netwerk van vrienden. Het is een parttime functie, 70 procent. 'Breek je tent op, ga op reis...', zo voelde het. Het is loslaten, zonder precies te weten waar je uitkomt. Je moet soms stappen zetten in vertrouwen en dan zien wat er op je pad komt. 'In elk geval dit: in de resterende 30 procent begint ze aan een promotiestudie.

Willemstad telt 3100 inwoners; de kaartenbak van de enige kerk in het dorp telt 900 leden. Op een normale zondag zit hooguit een tiende van hen in de kerk. 'Er is een brede rand van leden die hun betrokkenheid anders vormgeven dan in de kerkgang. Ze leveren een bijdrage aan het kerkblad of verzorgen het liturgisch bloemschikken. Ik ben er niet alleen voor de harde kern. Mijn werkteerren beperkt zich zelfs niet tot de kerkgemeenschap. Ik ben dominee voor de hele stad.'

EWOUDE JONKER (44): 'ROEPING KUN JE NIET ORGANISEREN'

Aan het begin van zijn masteropleiding theologie aan de PTHU volgde Ewoud Jonker een cursus over 'roeping en beroep'. Na afloop schreef hij in een paper: 'Of het roeping is, weet ik niet. Het is liefde die me voortdrijft.' Gisteren heeft hij het stuk nog eens herlezen. 'Inmiddels zeg ik: Liefde? Het is God. In vertrouwen op Hem zet ik elke volgende stap. Ergens in dat proces voltrekt zich mijn roeping. De vraag is steeds: waar moet ik zijn? Die vraag kan trouwens iedereen zich stellen.'

Zondag 18 juni wordt Jonker bevestigd als predikant in de Protestantse Gemeente De Fontein in Krimpen aan den IJssel. Parttime (40 procent), want ook zijn werk als manager in de zorg, eraan hij als roeping. 'Er is een diep besef: ik móét daar zijn. Niet als verplichting. Eerder: het moet zo zijn.' Het predikantschap bleef lang achter de horizon in het leven van Jonker (getrouwd, vier kinderen in de leeftijd van 12 tot 6). Hij groeide op in een gereformeerdebondsmilieu in Zwolle. Na de middelbare school trok hij naar Groningen voor een studie bedrijfskunde. 'Een verlegenheidskeus; ik had geen idee. Met bedrijfskunde zou ik nog alle kanten op kunnen. De studie had nooit mijn hart. In het derde jaar verschenen medestudenten opeens strak in het pak; ze deden traineeships bij grote ondernemingen. Vervreemdend vond ik dat.'

grondtaal

Op advies van een studiebegeleider oriënteerde Jonker zich op het management in de gezondheidszorg. 'Dat bleek een schot in de roos, want daarin kon ik van betekenis zijn voor anderen.' Er volgde een ris functies in de zorgsector, als leidinggevende of beleidsmaker. Eerst in loondienst, na 2010 vanuit een eigen bedrijf, dat hij met drie oud-collega's had opgericht. Op dit mo-

ment faciliteert hij dat professionals zich optimaal kunnen inzetten voor kwetsbare mensen; een interim-klus in Arnhem, drie dagen per week. In al die jaren was hij kerkelijk actief. In de Utrechtse Jacobikerkerk was hij ouderling, later voorzitter van de kerkenraad. 'Omdat ik altijd interesse had gehad in theologie, nam ik op een dag in 2009 het besluit om dat eens serieuzer aan te pakken. In een laag tempo, eerst de oude talen. Het pakte me meer dan ik had kunnen denken. Bijbellezen in de grondtaal is iets magisch. Alsof je dichter bij het mysterie komt.' Wie in die tijd opperde dat hij dus predikant zou worden, kreeg een grondig 'nee' te horen. Het heeft hem moeite gekost om het ambt los te zien van stereotiepe vooroordelen. Toch pakte hij in 2015 welbewust de afslag naar de predikantsmaster. Een fulltime predikantschap zou zijn roeping voor het werk in de zorg dwarsbomen. 'Maar zoek maar eens een gemeente die een predikant voor twee dagen per week wil aanstellen. Achteraf hoorde ik dat ze in 'De Fontein' in Krimpen ook met de handen in het haar hadden gezeten: waar vind je een dominee voor 40 procent? Toen ik in trefwoorden mijn profiel omschreef, in gesprek met de predikantenbegeleider van de Protestantse Kerk, bleken die een-op-een te matchen met de vacaturetekst. Zo kras had ik het niet kunnen bedenken. Ook daarin ervoer ik roeping. Een roeping is iets wat gebeurt, iets wat - zoals mijn opa zou zeggen - aan je geschiedt.' Met een senior predikant en een kerkelijk werker gaat Jonker straks aan de slag. De uitnodigingen voor de bevestigings- en intrededienst zijn al verstuurd. 'Mijn vrouw zegt: het voelt als trouwen in je eentie.' Nog een paar weken om aan de liturgie en de preek te vijen en te schaven. Hij heeft er nu al zin in. 'Psalm 100 staat op het rooster voor die zondag: een beter lied kun je niet zingen tijdens een intrede.'

